

Сприймаючи іншу людину, суб'єкт формує те чи інше уявлення про неї на основі схожості з попередніми враженнями. Цей процес відбувається на основі феномену стереотипізації, коли людині приписують якості, які притаманні цілій групі явищ. У випадку використання прототипу зіставлення здійснюється не з усіма якостями, які притаманні даній групі явищ, а лише з типовим випадком. Прототип і є типовий представник даної групи об'єктів. На цій основі формується профайлінг, який застосовується в роботі поліцейських.

Таким чином, у діяльності працівників поліції комунікативні здібності та, зокрема, здатність до соціально-перцептивного передбачення, є необхідною умовою професійної взаємодії та професійно значущою якістю особистості. Це обумовлює необхідність розроблення та впровадження спеціальних програм з розвитку комунікативної складової в системі професійної підготовки поліцейських.

Список бібліографічних посилань

1. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями : монографія. Київ : ФОП Кандиба Т. П., 2018. 524 с.
2. Мисечко О. В. Педагогічна технологія формування вмінь службового спілкування у майбутніх офіцерів-прикордонників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2006. 20 с.
3. Регуш Л. А. Психология прогнозирования: успехи в познании будущего. СПб. : Речь, 2003. 351 с.

Отримано 27.02.2020

УДК 159.92:316.28

Вячеслав Георгійович АНДРОСЮК,

*провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень Національної академії внутрішніх справ (м. Київ),
кандидат психологічних наук, професор;*

Оксана Василівна ВОЛОШИНА,

*старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень Національної академії внутрішніх справ (м. Київ),
кандидат психологічних наук, доцент*

ПОНЯТТЯ «КОМПЕТЕНТНІСТЬ» І «КОМПЕТЕНЦІЯ» В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА

Проаналізовані погляди науковців щодо сутності понять «компетенція» й «компетентність». Констатовано взаємозв'язок між цими поняттями й обґрунтовано їх диференційні особливості.

Проблематика психології професійної компетентності переважно досліджується в межах професіографії та професійної освіти. Визначено, зокрема, що становлення професійної комунікативної компетентності в процесі набуття фахової освіти виступає з самого початку ціннісно-орієнтованим завданням, надалі стає еталонною моделлю оволодіння професією, а на завершальному етапі – інтеграційним професійно-значущим психологічним новоутворенням особистості. Інакше кажучи, процесуальну модель становлення комунікативної компетентності майбутнього фахівця можна уявити у вигляді різноманітних циклів руху – від поетапних завдань професійно-особистісного розвитку до результату, втіленого в оволодінні професією. Відповідно, завданнями, які вирішуються при формуванні у особистості комунікативної компетентності, виступають: предметно-змістовні, пов'язані зі змістом діяльності; процесуально-технологічні, що стосуються оволодіння технологіями фахової комунікативної практики; суб'єктно-реалізаційні, спрямовані на саморозвиток та удосконалення індивідуально-стильових характеристик комунікативної діяльності.

Нам імпонує підхід, за якого детермінується соціально-психологічна складова компетентності фахівця, а саме: його комунікативність, адекватність міжособистісного сприйняття і взаємодії, уміння попереджати і вирішувати конфлікти, сполучати різні стильові прийоми з вимогами ситуації. Визначені характеристики компетентності проявляються в специфічних конкретних напрямках слідчої діяльності.

На підставі вищезазначеного вважається можливим розглядати компетентність як комплексну систему, що включає в себе змістовні, ресурсно-часові і соціально-психологічні аспекти професійної діяльності.

Змістова складова компетентності полягає в адекватній орієнтації в переліку цілей і задач, їх пріоритетності і підпорядкованості як в управлінській, так і в професійних галузях діяльності. Ресурсно-часова складова компетентності передбачає поінформованість:

- щодо трудомісткості і складності розв'язуваних задач, що означає адекватну орієнтацію в переліку цілей і задач діяльності з урахуванням ресурсів, необхідних для їх вирішення;

- щодо виконавських ресурсів, необхідних для здійснення професійної діяльності, що вимагає точного знання реальних професійних можливостей. Натомість, соціально-психологічна складова компетентності професіонала передбачає адекватність у сфері міжособистісного сприйняття і взаємодії, а також комунікативність – здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. Таким чином, до складу соціально-психологічної компетентності входить сукупність знань і умінь, які забезпечують міжособистісну взаємодію.

Потребує термінологічного осмислення визначеність таких категорій, як «Компетентність» та «Компетенція», оскільки в контексті висвітлення проблеми формування комунікативної компетентності видається суттєвим, що ж саме в особистості формується, а що безпосередньо визначає ефективність комунікативної діяльності.

На думку В. О. Калініна, компетентність є більш широке поняття, яке характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбувається через здобуття необхідних компетенцій, що складають мету професійної підготовки фахівця [1, с. 8].

З ним не погоджується М. С. Головань, стверджуючи, що поняття «компетенції» пов'язане зі змістом сфери діяльності, а «компетентність» завжди стосується особи, характеризує її здатність якісно виконувати певну роботу. Ці поняття «знаходяться у різних площинах» [2, с. 230].

О. В. Кучай зазначає, що компетентність – володіння людиною відповідною компетенцією, що охоплює його особисте ставлення до неї та предмета діяльності. Дослідник наголошує, що хоча поняття компетентність і компетенція розмежовані у визначенні, однак сукупно вони відображають цілісність і збірну, інтеграційну суть як результату освіти, так і результату діяльності людини [3, с. 45].

Неоднозначне тлумачення цих понять наводить А. В. Хуторської, визначаючи «компетенцію» в системі загальної освіти як сукупність взаємозв'язаних якостей особистості, які відображають наперед задані вимоги до освітньої підготовки випускників, а «компетентність» – як володіння людиною відповідною компетенцією [4, с. 61].

На думку С. В. Лейко, під компетенцією слід розуміти певну сферу, коло діяльності, наперед визначену систему питань щодо яких особистість повинна бути добре обізнана, тобто володіти певним набором знань, умінь, навичок та власного до них ставлення. Компетентність – якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за рахунок вміння знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями, у прийнятті адекватних рішень нагальної проблеми [5, с. 133].

Нам імпонує позиція Г. С. Вялікової, яка достатньо чітко розмежовує зазначені поняття, стверджуючи, що «...компетенція – це інформаційна обізнаність, глибокі знання про конкретний предмет, з одного боку, і коло певних повноважень, прав, з іншого боку», тоді як «компетентність – це специфічна освіта, характеристика особистості, яка свідчить про її здатність і готовність виконувати які-небудь функції в межах певної компетенції» [6, с. 29].

Таким чином, аналіз літературних джерел дозволив констатувати наявність двох основних підходів щодо розуміння поняття «компетенція». Перший підхід, професіографічний, характеризує компетенції як

професійно-важливі якості особистості, необхідні для якісного виконання діяльності в системі різнопрофільних професій. Другий – психолого-педагогічний підхід, який вбачає у компетенціях певні «наскрізні» знання, уміння та навички, необхідні для здійснення будь-якої професійної діяльності. На нашу думку, оптимальним об'єднанням зазначених підходів є визначення критеріїв узагальненості, тобто те, що забезпечує можливість трансферу компетенції на різні види діяльності, і функціональності – ступінь залученості компетенції до тієї чи іншої діяльності, її вагомості в забезпеченні низки конкретних професійних функцій.

Список бібліографічних посилань

1. Калінін В. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2005. 20 с.
2. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. № 8. С. 224–233.
3. Кучай О. В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*. 2009. № 11. С. 44–48.
4. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58–64.
5. Лейко С. В. Поняття «компетенція» та «компетентність»: теоретичний аналіз. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. Вип. 4. С. 128–135.
6. Вяликова Г. С. Педагогическое стимулирование профессиональной компетентности учителя в условиях заочной формы обучения : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Рязань, 2006. 40 с.

Отримано 27.02.2020

УДК 159.9:343.98

Максим Віталійович ГРИЩЕНКО,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПРОБАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Проведено аналіз діяльності пенітенціарної служби пробачії Державної кримінально-виконавчої служби України (ДКВС). Доведено потребу в фахівцях-психологів з високим рівнем професійної підготовки.

Останнім часом в кримінально-виконавчій системі склалася складна ситуація з виконання покарань, не пов'язаних з ізоляцією засуджених від суспільства. «Відсутня система адаптації засуджених, звільнених з